

Ann S. Pihlgren vill att sokratiska samtal ska ge eleverna bättre självkänsla och stärka deras karaktär.

SOKRATISKA SAMTAL

Samtal som utvecklar tänkandet

Under en serie lektioner om hur man kontrollerar källor på nätet lägger en lärare in ett så kallat sokratiskt samtal kring en bild från 1941. Samtalet börjar med öppna frågor och kommer till slut in på de djupare, som vem som gör rätt och vem som gör fel.

Ann S. Pihlgren är forskare i pedagogik, lärarutbildare och skolutvecklare, knuten till Stockholms universitet. Hon har arbetat länge med så kallade sokratiska samtal och ser många fördelar med dem. Förutom att utveckla det sociala spelet gynnar samtalen språkutvecklingen och det kritiska tänkandet.

– Eleverna får bättre självkänsla och stärker sin karaktär. De lär sig skilja på en idé och grundläggande mänskliga värderingar, samtidigt som de lär sig att föra en dialog.

– Alla elever gillar de sokratiska samtalen. Deras egna idéer tas på allvar – även om de blir motsagda. Och det är väldigt få tillfällen i skolan när eleverna får arbeta med egna idéer.

Så här kan det till exempel gå till: Eleverna i en klass på högstadiet får 20 minuter på sig att söka information om ett känt fotografi från andra världskriget. På fotot står en grupp partisaner uppställda för avrättning. Men också en av de tyska soldaterna som har lagt ner sitt vapen och ställt sig bland dem som ska avrättas.

– Då kan man ställa frågan ”Om detta i stället var en film

och vi tryckt på pausknappen – hur skulle den fortsätta?”. En rad analysfrågor kan följa: Kan vi avgöra vad partisanerna upplever just när bilden tas? Vilka är soldatens motiv? Hur reagerar de andra på det han gör? Vem gör rätt och vem gör fel?

Målet är att eleverna ska samtala med varandra – inte bara med läraren – och att de ska utmana varandras argument. Läraren ställer frågor men det gör även eleverna.

NÄR ELEVERNA söker information om fotot på nätet ser de också att det är svårt att hitta säker information om bildens äkthet och bakgrund. Det stimulerar till fler frågor och diskussioner.

– Poängen med ett sokratiskt samtal är att det genererar fler frågor än de man hade från början. Det visar hur komplex världen är. Ofta kan eleverna komma tillbaka med frågor och funderingar senare när de funderat vidare.

Vilken är den största utmaningen för en lärare som vill pröva sokratiska samtal?

– Det lärare måste träna mest på är att ställa frågor de inte själva har svar på.

Sedan måste läraren lyssna på elevernas svar och se hur de tillsammans går vidare. Det här är en helt annan samtalsform i klassrummet än den vi är vana vid. Det betyder att både lärare och elever måste öva.

Sokratiska samtal kan hållas också i lägre åldrar, men helst då i mindre grupper. Ju yngre barnen är, desto oftare behöver samtalen återkomma för att ge effekt.

– I mellanstadiet vill eleverna till exempel alltid ha rätt svar, men de lär sig snabbt att reflektera mer om de får träna mycket.

ANN S. PIHLGREN tycker sig märka att något håller på att hända i skolarbetet.

– I dag diskuterar lärarna metoder mycket mer. Det gäller även forskare. Vi har kommit till ett läge där den nuvarande modellen inte håller längre.

Hennes doktorsavhandling *Sokrates i klassrummet* var en av Lärarpanelens favoriter 2009. ●

LÄS MER:

Böcker av Ann S. Pihlgren:
Sokratiska samtal i klassrummet. Handbok för lärare, Studentlitteratur.
Demokratiska arbetsformer, Studentlitteratur.
Det tänkande klassrummet, Liber.
UR: *Det demokratiska klassrummet*.
Kunskapskallan.se där Ann S. Pihlgren samlar egna och andras artiklar om sokratiska samtal.

Den tyske soldaten Josef Schulz (också stavat Joseph Schultz) vägrar 1941 att avrätta partisaner. Här påstås han lägga ner sitt vapen för att ställa sig bland dem som ska avrättas.